

Banát

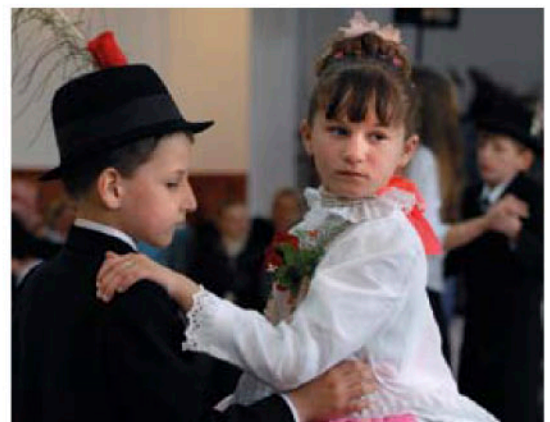
země našich předků
aneb na české vesnici
v rumunských horách

Je masopust. Česká vesnice Gerník je zapadlá ve sněhové nadlince a žije přípravami na večerní „bál“. Celý týden trvalo, než si místní ženy a dívky připravily nádherné bílé masopustní kroje. Bylo třeba nažehlit několik sukni, naškrobit krajky a opravit krajkované punčocháče. Výsledek ale stojí za to. Do sálu místního „kaminu“ – kulturního domu – postupně vcházejí asi padesát okrojovaných žen a dívek, které v širokých sukničkách vypadají jako krásné panenky. Vdané ženy v šátcích, svobodné prostovlasé, si po skupinkách sedají za stoly a místní gernická muzika, proslavená po celém okolí stejně jako chov gernických koní, začíná hrát první valčík.

Češi – to jsou tradice

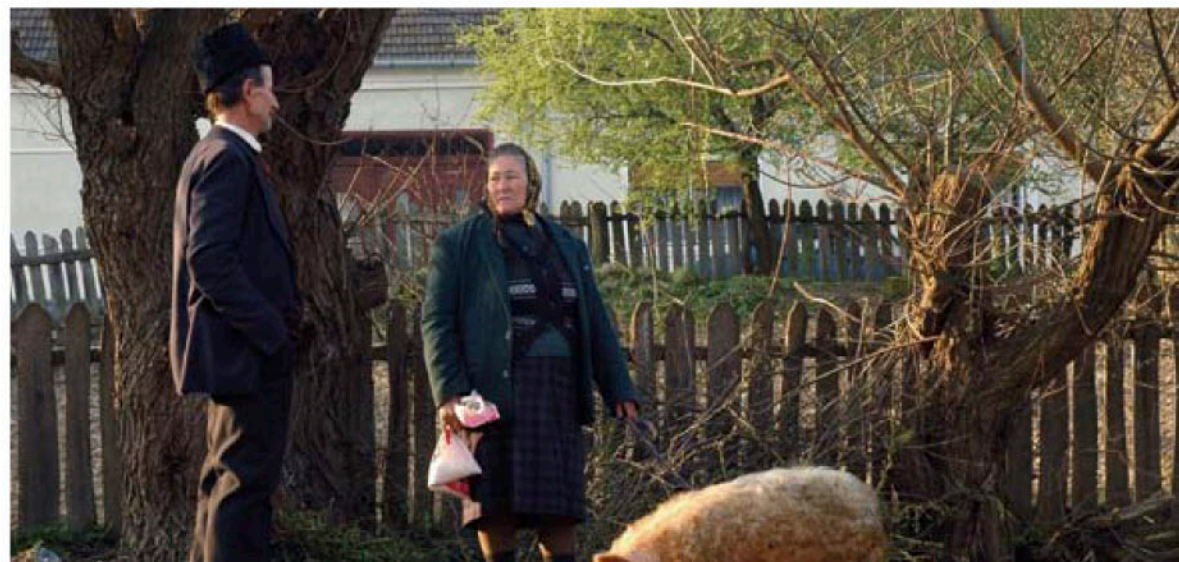
„Snažíme se na Gerníku obnovit tradici masopustních bálů.“ vysvětluje Věna Pieček, tajemník místního obecního úřadu, kromě toho ale taky šikovný sedlák a majitel pánence s vynikajícími výsledky. „Dříve bylo zvykem, že jeden den býval dětský bál, kde tancovaly jen děti, a teprve druhý den byl bál pro dospělé.“ vysvětluje, když v koutě u stolu ochutnáváme jeho „pálínku“, která je na rozdíl od „cujky“ dvakrát přepalovaná, a tudíž o poznání silnější. „Lidé ale dneska už nemají tolik času na zábavu, a tak

jíme udělali dětský bál hned po obědě do čtvrté a večer máme bál pro dospělé. Podařilo se nám přesvědčit naše ženské, aby přišly v krojích, dalo nám to práci, ale je to krásná, co říkáš?“ mřká na mě Věna a já musím souhlasit. Krásnější bál s bílými naškrobenými panenkami jsem v životě neviděl. Chlapi mají černé gernické obleky s klobouky ozdobenými velkým masopustním pérem. Tradice, kterou místní obnovili, je všechny spojuje, jak si dnes opět uvědomuji. A dává jim pocit odlišnosti od okolních Rumunů a Srbů. A taky nadějí, že jejich vesnici nepohltní okolní moře jiných národů nebo lákadlo pohodlného života v konzumu v Čechách.

Pokad budem moct

Gerník, Svatá Helena, Eibentál, Bígr, Sumice a Rovensko – to jsou jména šesti ryze českých vesnic v rumunském Banátě, v jihozápadním cípu Rumunska. Znějí trochu česky a trochu exoticky – ostatně tak jako vše, co v těchto vesnicích potkáte. Jídlo, pálenka, oblečení, muzika – vše je tvořeno zvláštní směsí Balkánu a starého domova, odkud si Češi před sedmi generacemi přinesli vše, co mohli na vorech po Dunaji uvést: vozy, dobytek, šaty, zvyky, jazyk, tance i českou mentalitu s její pracovitostí, smyslem pro humor, pohostinností, ale i tvrdohlavostí.

s teplou vodou. Jen málokterí odolávají a zejména ti mladší se vydali za práci. Zdá se, že z českého ostrůvku uzavřeného rumunským a srbským pravoslavným mořem za pár let neuzítane nic víc než vzpomínky. „Pokad budem moct, tak tady budem.“ říkával před lety gernický nůšaf Josef Křeš. „A pak pudem za Stehlikojce. Víte, to se u nás tak říká, ti byli u krchova.“ dodával vesele. Už nedodává. Odešel „za Stehlikojce“ před třemi lety.

Otevřené brány do Mitasky

V Praze před budovou školy v Londýnské ulici vystoupily z autobusu na chodník české děti z Banátu, které přijely na výměnný pobyt. České paní učitelky se kolem nich seběhly jako starostlivé hospodyňky a hned vyzvídají, co by děti chtěly v Praze vidět. Nějakou památku, jezdicí schody, zoologickou zahradu, nebo velký obchodní dům? „Tak já bych asi chtěla vidět tu Mitasku.“ špitla malá holčička. Fabrika vyrábějící pneumatiky se stala mezi banátskými Čechy synonymem štěstí a naděje na lepší budoucnost.

PROJEKT POMOCI RUMUNSKÝM KRAJANŮM

Již 16 let funguje projekt pomoci krajanům, který je dnes dílem financován z rozpočtu vlády České republiky a dílem z darů příznivců a přátel Banátu. Cílem pomoci je zachování unikátní české komunity v horách nad dunajskou soutěskou. Projekt se soustřeďuje na zlepšení podmínek života krajanů a na vytvoření pracovních míst ve vesnicích nebo v jejich okolí. Podpora šetrného cestovního ruchu se ukázala jako neefektivnější způsob pomoci. Turisté bydlí přímo v domácnostech u krajanů a díky projektu je pro ně zajištěna údržba turistických tras, informačního systému anebo pronájem koní. Více na http://www.banat.cz/pomoc_krajanum.htm.

Téměř dvě století dřiny proměnilo pralesy nad Dunajem v kvetoucí zahradu plnou políček, cest, osad, kostelíků a domků ztrouzených po kopcích. Po pádu železné opony se sem však dostal nový a lákavý vzduch ze Západu společně s televizí a s vidinou snazšího života ve vytápěných panelácích

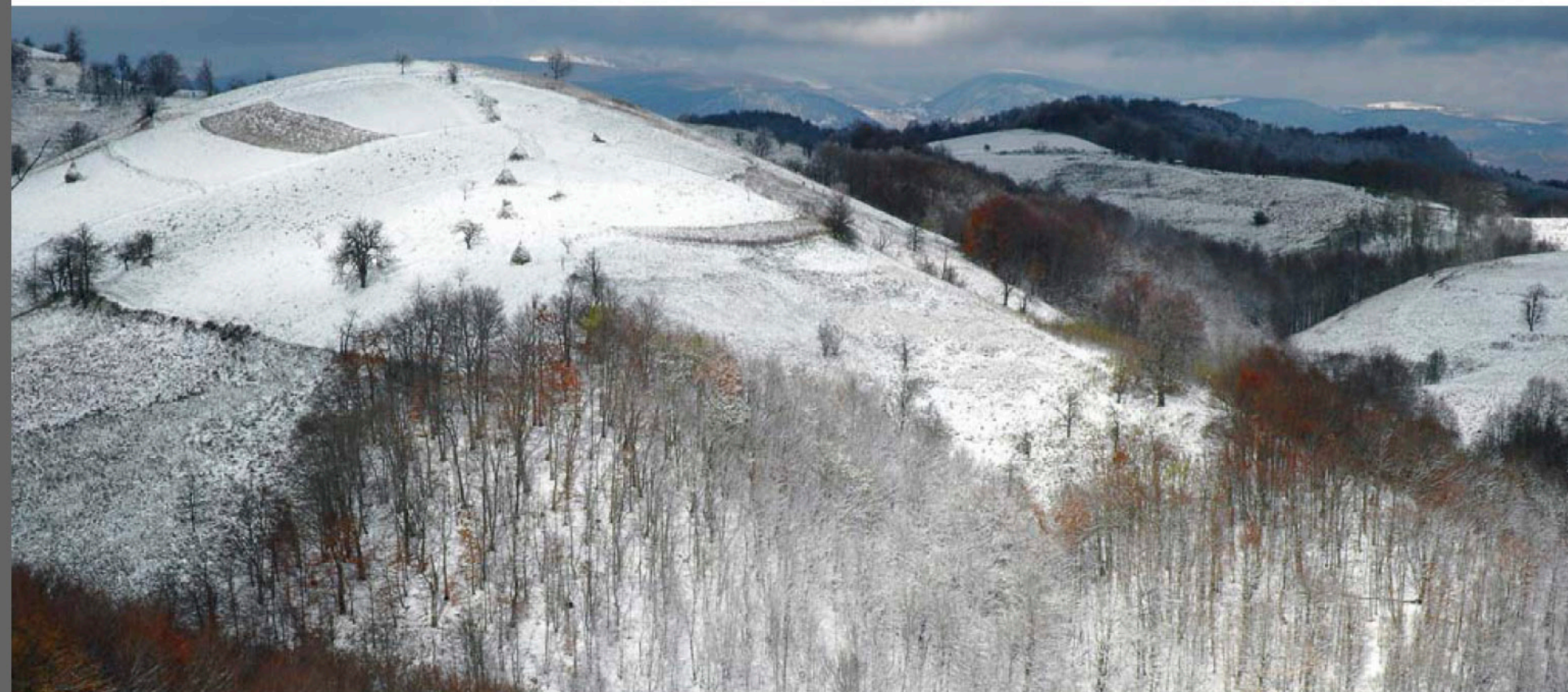
Do Banátu nejezdí z Čech jenom turisté. Občas přijedou i ti, kteří tady v dalekých horách hledají spolehlivou pracovní sílu. A najdou. Z chalup obklopených zahradami a pasoucím se dobytkem odvázejí do českých měst mladé chlapce i dívky, kteří jsou přivyklí těžké práci a budou ochotně pracovat i za nevelkou mzdu. Jejich vzdělání je totiž zanedbatelné, a tak mohou dělat jenom práci nekvalifikovaných dělníků. „Nejhorší je, že samotní rodiče nekladou na vzdělání svých dětí důraz.“ vysvětluje český učitel Jaroslav Svoboda, který v Banátu působí již léta. „Na co se vlastně učít – říkájí nám svorně děti i rodiče. Vždyt

stejně půjdeme do Mitasky.“ dodává učitel, který působil v několika vesnicích, a tak dobře zná nedostatky místního školství. „Na Gerník se však několik rodin z Čech vrátilo a odliv lidí hned ustal.“ říká Svoboda.

Sedláci zůstávají

Za Gerníkem, v místě zvaném „U Petra“, stojí pět karpatských vodních mlýnků, kterým se tady říká vodnice, s poetickými názvy: Cylindr, Kontrajka, Beránkoje, Maštalfojc a Nová. Jelikož roubenka mlýnku je spojena se stáji pro koně, voní to uvnitř čerstvou moukou a koňským hnojem, zvláštní kombinací, která patří k vesnici a k namáhavé práci s hlinou a se zvířaty. Těžký mléci kámen se rychle otáčí hnán primitivní turbinou a hospodář běhá od jednoho mlýnku ke druhému a kontroluje zrnitost mouky. Jeden mlýnek má na starosti až 16 rodin a mele se většinou celou noc až do rána. Ráno pak přijíždí s vozem naloženým obilím další hospodář.

Hlavním důvodem útlaku je nedostatek slušné placené pracovních míst. Pro mladé lidi, kteří mají život před sebou, se tak neotvírá žádná růžová perspektiva. Jistotu zůstává jedině práce na vlastním poli a chov dobytka. To, co je ale pro projíždějící turisty romantickou ukázkou poměrů, které kdysi vládly i v Čechách, je pro domácí každodenní dřinou. Pracuje se po celý rok venku na poli, často bez ohledu na počasí. Kolem mlýnků voní mateřidouska a zureč dravý potůček.

JAK PŘIŠLI KRAJANÉ DO BANÁTU

V roce 1716 se Rakusanům podařilo porazit tureckou armádu a po požeraveckém míru 1718 bylo rozšířeno území Banátu připojeno k rakouské monarchii. Začala organizace osídlování liduprázdného území a vedle Němců, Maďarů, Slováků a dalších národů se v roce 1823 na jih Rakouska vypravila i první skupina českých kolonistů, jejichž přesun organizoval jakýsi Magyáři, podnikatel se dřevem z města Oravița. První dvě české vesnice byly proto pojmenovány po jeho dvou dcerách: Svatá Helena a Svatá Alžběta. Další české kolonizační vlny již organizovala vojenská správa oblasti a Češi se stali součástí vojenské obrany rakouské hranice. Celkem bylo založeno osm vesnic v horách nad Dunajem, do dnešních dnů se jich zachovalo šest, ve kterých žije asi 1 500 krajanů.

Hospodář se usmívá a nabízí mi pálenku a slaninu. „Loni byla dobrá úroda.“ pravi znalecky. „Letos to taky vypadá dobře, jen kdyby trochu zapršelo.“ Sepětí s přírodou má své klady i záporny. Dává sedláckovi svobodu i odpovědnost, ale vystavuje ho i rizikům neúrody a utrpení. Pracovat jenom osm hodin pět dnů v týdnu je pro mnohé příliš silným lákadlem a ne každý si dokáže vést zhodnotit, která cesta je pro něj lepší.

Cestujeme proto, abychom poznali tu naši krásnou planetu, abychom si ošahali věci neznámé. A možná i proto, abychom poznali také sami sebe. Je to tak trochu jako v prastarém mýtu – musíme cestovat, abychom nakonec zjistili, že vše, co potřebujeme ke štěstí, máme už dávno kolem sebe. Jen jsme z toho nic do té doby neviděli. Banát je ideálním místem, kde si to můžeme uvědomit. Zásadně nás vzpomínkami na dětství, na onom 19. a 20. století, kdy se čas měřil něčím jiným než jen pracovním výkonem. Třeba krásou úrody na poli, šindelovou střechou nebo počtem zdravých dětí v chalupě. Banát nám alespoň na malou chvíli dává možnost měřit náš čas jiným metrem. ■

